

WONEN IN EEN MONUMENTAAL HUIS

Welke herenhuisen zijn monumentaal en waarom? Veel bewoners van een herenhuis zouden dit maar wat graag willen weten. Het zijn dan ook dé kernvragen van het prachtig geïllustreerde boek 'Wonen in een monumentaal huis'. In herenhuis een exclusieve voorpublicatie; drie interviews illustreren hoe bewoners het ervaren om in een monumentaal interieur te wonen en hoe ze ermee omgaan.

Wonen in een monumentaal huis is het resultaat van een driejarig onderzoeksproject naar woonhuizen en hun interieurs in Amsterdam-Zuid. Het begrip 'monumentaal' is gebruikt in de zin van 'monumentwaardig' volgens de criteria van de Monumentenwet. Niet alle onderzochte huizen zijn echter ook monument. De publicatie richt zich op de categorie huizen in het hogere segment van de markt, waarvoor in de periode 1875-1945 het begrip 'herenhuis' werd gehanteerd. Hieronder kunnen ook stadsvilla's vallen.

In het vierde kwart van de negentiende eeuw breidde de stad Amsterdam zich snel uit. De buurten ten zuiden van de Singelgracht werden bijna uitsluitend voor de maatschappelijke bovenlaag gebouwd en zijn uniek vanwege het homogene aanbod van kwalitatief hoogwaardige architectuur. Deze buurten boden het voordeel van buiten wonen op een steenworp afstand van de oude binnenstad, waar de elite werkzaam was in de financiële dienstverlening of de handel. Gedurende deze periode groeide de stad opnieuw uit tot een financieel centrum van wereldformaat en beleefde Amsterdam zijn zogenoemde 'Tweede Gouden Eeuw'. Diverse van de in

Zuid gebouwde woonhuizen bevatten interieurs van nationale, zelfs internationale allure. Een serie portretten van fotograaf Theo Baart geeft inzicht in de wijze waarop mensen hun huis bewonen. De verschillende interviews illustreren hoe mensen een monumentaal interieur ervaren en hoe ze er mee omgaan. De persoonlijke verhalen geven een extra dimensie aan de betekenis van een huis.

Het onderzoeksproject, een initiatief van het Bureau Monumenten en Archeologie te Amsterdam (BMA), werd in opdracht van de speciaal daarvoor opgerichte Stichting Historische Interieurs in Amsterdam (SHIA) bedacht en ontwikkeld door Barbara Laan. Het boek '*Wonen in een monumentaal huis*' wordt op 7 juni gepresenteerd tijdens de opening van de begeleidende fototentoonstelling in het Stadsarchief, het gebouw De Bazel aan de Vijzelstraat in Amsterdam. Het boek is geschreven door diverse vakspecialisten onder redactie van interieurhistoricus Barbara Laan en in samenwerking met interieurspecialist Eloy Koldewey en architectuurhistoricus Coert Krabbe.

‘Wij zijn een schakel in de bewoningsgeschiedenis’

‘EIGENLIJK IS DIT HUN HUIS, HUN HISTORIE’

IN DE DE LAIRESSESTRAAT, NIET VER VAN HET CONCERTGEBOUW, STAAT EEN BLOK VAN ZES STATIGE HERENHUIZEN, GEBOUWD TUSSEN 1916 EN 1918. HET ECHTPAAR KAMPS BETROK IN 2007 EEN VAN DEZE PANDEN. BIJ EEN VERBOUWINGSTRAJECT VAN ENKELE JAREN HEEFT HET INTERIEUR VEEL VAN ZIJN AUTHENTIEKE KARAKTER KUNNEN BEHOUDEN EN IS EEN AANTAL VROEGERE INTERIEURELEMENTEN HERSTELD. DE NOG GROTENDEELS AUTHENTIEKE KEUKEN EN HET IMPOSANTE TRAPPENHUIS MET EEN SCULPTUUR VAN BERNARD RICHTERS VALLLEN OP.

‘Van de eerste bewoners weten we niet zoveel, zij hebben maar korte tijd in dit huis gewoond. Daarna kwam de familie Kahn hier wonen, dat moet in de jaren twintig of dertig zijn geweest. Bijzonder is dat een kleinzoon van deze joodse familie op bezoek is geweest. Deze Ivo Weyel heeft hier urenlang rondgekeken en foto's gemaakt. Hij zei dat hij alles nog herkende. Hij is geboren in dit huis en heeft hier tot zijn zevende gewoond. Ook later kwam hij hier regelmatig. Hij heeft ons verteld over een gebeurtenis in het begin van de oorlog. Gewapende NSB'ers, die joodse bewoners lastigvielen, probeerden het pand binnen te komen. De familie heeft toen de eetkamerdeur dicht geduwd en zo het gevaar afgewend. Er werd een kogel door de deur geschoten, die Ivo's oma ternauwernood miste. Toen het Concertgebouw uitging, namen de NSB'ers de benen. Later is het gezin ondergedoken en heeft zo de oorlog overleefd. Na de oorlog heeft het drie jaar geduurd voordat zij hun huis terugkregen. Rond 1980 hebben zij het pand verkocht, na ruim een halve eeuw van bewoning; eigenlijk is dit hun huis, hun historie.’

Bewoners ontwikkelen interesse in de bouwgeschiedenis

DE CHARME VAN OUDE KACHELTJES

HOEWEL DE HEER LIMBURG REEDS IN 1985 HET STATIGE HERENHUIS AAN DE DE LAIRESSESTRAAT HAD GEKOCHT, BESLOTEN HIJ EN ZIJN ECHTGENOTE PAS EIND 2010 OM ER HUN WOONHUIS VAN TE MAKEN. SINDS DE AANKOOP WAS HET PAND ALS ADVOCATEN-KANTOOR IN GEBRUIK. HET INTERIEUR VAN HET PAND IS NOG VOOR EEN GROOT DEEL OORSPRONKELIJK. HET BEVAT EEN HOOGWAARDIGE AFWERKING IN AMSTERDAMSE SCHOOLSTIJL IN DE VORM VAN GLAS-IN-LOOD, STUC- EN HOUTSNIJWERK EN VERLICHTING. DE HEER LIMBURG DOET ZIJN RELAAS.

'De bezoeken van Frans van Burkom hebben onze waardering voor het huis versterkt. Frans heeft ons bijvoorbeeld de symbolische betekenis van de voorstellingen op de glas-in-loodramen en de houtsnijwerken uitgelegd. In de kelder heeft altijd glas in lood gelegen dat ooit ergens in het pand moet hebben gezeten. Frans is meerdere keren langs geweest om ernaar te kijken. Het vertoont veel verwantschap met het glas in lood van de achterkamer op de begane grond. Samen met Frans zijn we nog aan het puzzelen waar het precies gezeten moet hebben, maar we zijn daar tot op heden nog niet helemaal uitgekomen.'

De heer Limburg besloot na veel wikken en wegen het pand te kopen...

'En waar begon ik aan? In de Obrechtstraat stond een pand te koop dat geheel was gerenoveerd tot kantoor. Daar hoefde niets aan te gebeuren. Een goede vriend is toen komen kijken. Hij adviseerde me het pand toch te kopen, hij vond het prachtig. Ook wees hij me op de oude kachelstijlen die er stonden en hij zei dat ze heel bijzonder waren. Hij drong erop aan dat ik ze fotografeerde, zodat ik er zeker van zou zijn dat ze niet door de verkoper of huurder meegenomen zouden worden. Voor de kachelstijlen bleek het Rijksmuseum belangstelling te hebben. Zoals gezegd had een vriend van mij al op hun bijzonderheid gewezen. Ik organiseerde af en toe kunstexposities in mijn kantoor. Bij een opening in 1986 was er iemand van het Rijksmuseum aanwezig. Hij vroeg me of ik de kachelstijlen misschien aan zijn museum zou willen schenken. Het zijn fraai vormgegeven elektrische kachelstijlen, en zijn helemaal gebleven zoals ze waren. Ook de bedrading is origineel. Een gespecialiseerd bedrijfje moet ze een keer helemaal oppoetsen.'

Respect voor de inrichting van een oude keuken

EEN KEUKEN MET WEINIG COMFORT, MAAR MET VEEL SFEER EN KARAKTER

AAN DE WILLEMSPIJKWEG VERREES IN 1885 EEN BLOK VAN VIER HERENHUIZEN, STIJLVOL ONTWORPEN DOOR DE ARCHITECT H.J. WIGMAN. EEN VAN DEZE PANDEN WORDT SINDS 1964 BEWOOND DOOR MEVROUW KRAAYENOORD; OVER ENKELE JAREN HOOPT ZIJ HIER EEN HALVE EEUW VAN BEWONING VOL TE MAKEN. HET WOONHUIS BEVAT NAAST AUTHENTIEKE ONDERDELEN UIT DE BOUWTIJD OOK ELEMENTEN DIE STAMMEN UIT HET BEGIN VAN DE TWINTIGSTE EEUW, TOEN NIEUWE BEWONERS EEN BEPERKTE 'RETYLING' VAN MET NAME DE BEL-ETAGE LIETEN UITVOEREN.

'De schilderijen in de hal heb ik enkele jaren geleden laten restaureren omdat ze wat schade hadden. Tijdens de restauratie werd ontdekt dat er onder de huidige plafondverf allerlei kleurtjes hebben gezeten. Die zitten er nog. Groenig en rozig, maar dat hoeft wat mij betreft niet allemaal te worden teruggebracht. Mijn favoriete plek in huis is de tuinkamer met openslaande deuren. Daar zit ik heel graag te lezen met uitzicht op de tuin. Die kamer is volgens mij eigenlijk het minst negentiende-eeuwse deel van het huis. De keuken is next best. Het is voor ons altijd een woonkeuken geweest. Vrienden die op bezoek zijn willen het liefste aan de keukentafel zitten. De keuken is nauwelijks veranderd. De planken, de schouw, de witjes en de tegelvloer... het is er allemaal nog. Ik denk dat vooral de intact gebleven verhoudingen dit huis zo prettig maken. Het trappenhuis bijvoorbeeld is geweldig en uitnodigend, het is niet in tweeën gehakt en heeft geen smalle gangetjes. Je komt binnen in de hal met die prachtige muurschilderingen en door de glazen deuren zie je die uitnodigende trap. Een schitterende hal, met prachtig licht dat door het glas in lood naar binnen valt, en dan die ruimte! Als mensen binnen komen zeggen ze direct: oh, wat mooi! Ik geniet ook van de tegeltjes die overal liggen, ook al zijn sommige beschadigd. Het is een huis dat geborgenheid geeft. Dat is de essentie. Anders was ik hier ook niet vijftig jaar gebleven.'

Bijzondere uitgave

Wonen in een monumentaal huis, 1875-1945, toen en nu.

Uitgeverij Sun i.s.m. Stichting Historische Interieurs
in Amsterdam. ISBN 9789461057242, prijs € 39,50.

Fototentoonstelling: 8 juni - 8 september 2012,

Stadsarchief Vijzelstraat te Amsterdam. Fotoportretten
door fotograaf Theo Baart, idee en samenstelling Stichting
Historische Interieurs in Amsterdam i.s.m. Bureau
Monumenten & Archeologie.

www.historischeinterieursamsterdam.nl